

Nr 89.

Av herr **Domö m. fl.**, om skrivelse till Konungen med anhållan om förslag till årets riksdag angående åtgärder till stärkande av rikets ekonomiska försvarsberedskap.

För utförande av förberedelsearbeten angående rikets försvarsanstalter på det ekonomiska området äger vårt land sedan några år ett särskilt organ, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, genom vars försorg planläggning verkställes framför allt angående den under krig eller av krig föranledda utomordentliga förhållanden erforderliga förvaltningsorganisationen samt angående näringslivets omläggning och de personliga och materiella resursernas i anspråkstagande för en eventuell krigshushållning, varjämte förslag utarbetas till varjehanda under ett dylikt läge behöfliga författningar och reglementen m. m. Däremot måste det i stort sett anses ligga utanför nämnda kommissions verkningsmöjligheter att direkt befordra en förstärkning av landets försvarsberedskap i den meningen, att en ökad tillgång skapas å sådana varor och förnödenheter, beträffande vilka landet för sin försörjning är helt eller till större delen beroende av utlandet och vilkas anskaffning kan komma att möta avsevärda svårigheter under en tid, då efterfrågan därå på världsmarknaden abnormt stegras eller tillförseln hindras genom exportförbud eller handelsvägarnas spärrande på grund av krigiska förvecklingar.

Ehuru vårt land är i många hänseenden lyckligt lottat i fråga om produktionsmöjligheter och vissa viktigare huvudslag av råvaror, äro vi dock i betydande omfattning hänvisade till utlandet för fyllande av våra behov och för upprätthållande av vår produktion, såväl då det gäller att tillgodose befolkningens försörjning med livsförnödenheter som då det gäller att anskaffa och vidmakthålla en tillräcklig ekonomisk försvarsberedskap.

På livsmedelsområdet skulle det kunna tyckas, att vårt land för närvarande stode ganska nära självförsörjningen. Men den jordbruksproduktion, som nu ger oss nära nog vårt fulla behov av vegetabiliska födoämnen och beträffande animaliska produkter lämnar ett ej obetydligt överskott för export, låter sig icke under någon längre tids avspärrning upprätthållas utan en ganska avsevärd utländsk tillförsel av konstgödselmedel och kraftfoderämnen eller råvaror för framställande av dylika.

I fråga om såväl fasta som flytande bränslen samt smörjmedel är våra inhemska resursers otillräcklighet särskilt utpräglad. Bristen på flytande bränslen är en av de allra svagaste punkterna i vår nationella hushållning.

Råvaror äga vi i överflöd för framställning av järn och järnvaror, träprodukter, papper och mycket annat. Men stora brister föreligga på många

områden av den industriella varuförsörjningen. Koppar finnes blott i otillräcklig myckenhet, tenn och nickel icke alls; om flera andra viktiga metaller gäller detsamma. Tillgång saknas på grövre hudar för sullädertillverkning, textilråvarorna måste, så när som på mindre mängder ull och lin m. m., helt hämtas utifrån. RåkauSchuk från de tropiska länderna förbrukas numera i betydande omfattning. Vi hava också en avsevärd fettindustri, som till större delen bygger på utländska råvaror. Rörande kemikalier eller råämnen för framställning av sådana föreligga mycket stora brister.

I en hel del av ovan uppräknade fall kan otvivelaktigt ganska mycket åstadkommas för bristernas avhjälpande genom omsorgsfullare tillvaratagande av inhemska tillgångar, genom större sparsamhet i eller rent av ransonering av förbrukningen, genom användandet av ersättningsmedel, som inom landet stå till buds, eller genom omläggningar av produktionen i ena eller andra riktningen. Uppgörandet av planer och vidtagandet av förberedelser för en kristidshushållning av antydd art är självfallet en viktig del av det försvarsberedskapsarbete, om vars behövlighet under nu rådande förhållanden ingen meningsskiljaktighet gärna kan förefinnas.

Men dels måste omställningar och utvidgningar av produktionen och omläggningar av konsumtionsvanorna taga tid samt ofta medföra stora förluster och lidanden, dels finnas grupper av varor, som helt enkelt icke kunna ersättas utan där bristen får anses vara av absolut beskaffenhet. I sistnämnda fall kunna beredskapsåtgärder svårligen få annan form än föranstaltningar för utökning av lagertillgångarna inom landet.

Det synes därför vara av allra största vikt, att kraftiga åtgärder vidtagas för att förstärka lagerhållningen beträffande sådana för landets försörjning och för upprätthållandet av dess agrariska och industriella produktion särskilt betydelsefulla varor och förnödenheter, vilka icke eller endast i otillräcklig myckenhet kunna frambringas inom landet och vilkas anskaffning under en spänd utrikespolitisk situation kan förväntas komma att möta synnerliga svårigheter.

Det torde icke vara möjligt att åstadkomma tillräckligt verkningsfulla anstalter på detta område, utan att staten i viss utsträckning träder stödjande in. Vilka varuslag, som företrädesvis böra komma i fråga till upplagring, och under vilken form statens medverkan bör lämnas måste bliva föremål för särskild undersökning. Flera olika vägar äro tänkbara för statliga åtgärder på detta område, och måhända kan det visa sig lämpligt att beträffande särskilda grupper av varor beträda olika vägar.

Utän att närmare ingå härpå, vilja vi emellertid särskilt framhålla vissa brister i vår råvaruförsörjning, vilka i händelse av försvårad eller omöjliggjord tillförsel utifrån skulle inom kort bringa vårt näringsliv och folkhushållning i svårigheter, som icke kunna neutraliseras av organisation och planläggning i övrigt.

I fråga om vår livsmedelsförsörjning skulle, som redan inledningsvis nämnts, bristen på gödningsmedel och fodermedel, särskilt av högprocentigt äggviteinnehåll, inom kort tid avsevärt nedbringa vårt jordbruks produktionsförmåga. Erfarenheterna från perioden 1914—1918 utgöra tillräckligt belägg härför. Man torde härvidlag närmast böra överväga åstadkommande av vissa reserver av kväve-, kali- och fosforsyrehaltiga gödningsmedel eller av råvaror för framställning av desamma samt av oljekakor och liknande fodermedel i form av högprocentigt och samtidigt fettfattigt och därmed lagringsmöjligt slag.

Ävenså torde våra lagerbehållningar av bränn- och smörjoljor böra ökas i sådan utsträckning, att vårt näringslivs behov bliver någorlunda säkerställt. Vidare bör vår brist på inhemska naturtillgångar av salt eller lager därav särskilt uppmärksammas.

Vi hava härmed påpekat vissa varuslag, ifråga om vilka inträdande brist skulle få snabba och ödesdiga verkningar; givetvis återstå åtskilliga andra, som i lika hög grad kräva beaktande.

Överhuvud synes kontinuerliga förråd inom landet av nu avhandlade varor eller förnödenheter, motsvarande åtminstone ett års normala förbrukning, ingalunda innebära överdrivna önskemål för säkerställande och trygghet av vår folkförsörjning. De åtgärder, som kunna behöva vidtagas, kräva antagligen i många fall ett ganska hastigt verkställande. Det synes därför vara angeläget, att Kungl. Maj:t lämnas ganska fria händer att här träffa de avtal, som erfordras, och beredes möjlighet att disponera härför behöfliga medel.

Med stöd av vad sålunda anförts, med understrykande av den vitala frågans trängande vikt och under betonande av att det lämpligen bör ankomma på Kungl. Maj:t att i dessa grannliga frågor — t. ex. om viss disposition av riksbankens valutareserv — framställa förslag, hemställa vi.

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om förslag redan till årets riksdag angående de åtgärder, som med hänsyn till det internationella orosläget omedelbart böra vidtagas för att stärka rikets ekonomiska försvarsberedskap, samt om de befogenheter, som härvid självständigt böra tillkomma Kungl. Maj:t.

Stockholm den 23 januari 1937.

Fritiof Domö.

Th. Borell.

J. B. Johansson.

M. Svensson.

Gustaf Velander.

Nils Gabrielsson.

Gustaf Tamm.

